

Punktskriftindsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse

Behandling af afrapporteringer
på central udmelding

juni 2024

Publikationen er udgivet af
Social- og Boligstyrelsen
Edisonsvej 1
5000 Odense C
Tlf: 72 42 37 00
E-mail: info@sbst.dk
www.sbst.dk

Forfatter: Social- og Boligstyrelsen
Udgivet juni 2024

Download eller se rapporten på
www.sbst.dk.

Der kan frit citeres fra rapporten med angivelse
af kilde.

digital isbn: 978-87-94445-86-3

Indhold

1. Indledning	2
2. Konklusion	5
2.1 Det Faglige Råds bemærkninger	7
3. Metode for behandling af afrapporteringer	9
4. Gennemgang af de enkelte regioners afrapportering	14
4.1 Kommunerne i region Nordjylland	14
4.1.1 Målgruppen	14
4.1.2 Organisering og koordination	14
4.1.3 Fremadrettet tilrettelæggelse af indsatsen	15
4.1.4 Social- og Boligstyrelsens vurdering af tilrettelæggelse og koordination i region Nordjylland	16
4.2 Kommunerne i region Midtjylland	16
4.2.1 Målgruppen	16
4.2.2 Organisering og koordination	16
4.2.3 Fremadrettet tilrettelæggelse af indsatsen	18
4.2.4 Social- og Boligstyrelsens vurdering af tilrettelæggelse og koordination i region Midtjylland	18
4.3 Kommunerne i region Syddanmark	18
4.3.1 Målgruppen	18
4.3.2 Organisering og koordination	18
4.3.3 Fremadrettet tilrettelæggelse af indsatsen	19
4.3.4 Social- og Boligstyrelsens vurdering af tilrettelæggelse og koordination i region Syddanmark	19
4.4 Kommunerne i region Sjælland	20
4.4.1 Målgruppen	20
4.4.2 Organisering og koordination	20
4.4.3 Fremadrettet tilrettelæggelse af indsatsen	21
4.4.4 Social- og Boligstyrelsens vurdering af tilrettelæggelse og koordination i region Sjælland	21
4.5 Kommunerne i region Hovedstaden	22
4.5.1 Målgruppen	22
4.5.2 Organisering og koordination	22
4.5.3 Fremadrettet tilrettelæggelse af indsatsen	23
4.5.4 Social- og Boligstyrelsens vurdering af tilrettelæggelse og koordination i region Hovedstaden	24

1. Indledning

I henhold til §13b, stk. 2¹ i lov om social service har Social- og Boligstyrelsen kompetencen til at udmelde målgrupper eller særlige indsatser, hvor der er behov for øget koordination eller planlægning mellem kommunerne og regionerne for at sikre og videreudvikle den mest specialiserede indsats på social- og specialundervisningsområdet. Formålet med en central udmelding er at sikre det fornødne udbud af højt specialiserede tilbud og indsatser til målgruppen.

Social- og Boligstyrelsen udsendte efter dialog med Børne- og Undervisningsministeriet (BUVM) den 29. september 2022 en landsdækkende central udmelding for punktskriftindsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse.

Baggrunden for den centrale udmelding var en bekymring for, hvorvidt kommuner og regioner i tilstrækkelig grad koordinerer og samarbejder om at anvende og dermed opretholde det fornødne udbud af højt specialiserede punktskriftindsatser, så børn og unge med alvorlig synsnedsettelse imødekommes i deres behov for højt specialiserede punktskriftindsatser.

Den centrale udmelding omfatter børn og unge med alvorlig synsnedsettelse og deraf manglende læsesyn. Det er børn og unge med isoleret synsnedsettelse og således uden yderlige funktionsnedsettelse. De højt specialiserede punktskriftindsatser kræver koordinering og planlægning på tværs af kommunerne, regionerne og landsdækkende.

(Kilde: Central udmelding for punktskriftindsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse)

Målgruppen børn og unge med alvorlig synsnedsettelse har siden 2014 været omfattet af Den Nationale Koordinationsstruktur. Det indebærer, at Social- og Boligstyrelsen følger udviklingen i målgruppen og dens behov, samt i de tilbud og indsatser, der findes til målgruppen. Punktskriftindsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse er højt specialiserede indsatser, som kræver en øget koordination, planlægning og tilrettelæggelse på tværs af kommunerne og regionerne samt landsdækkende koordinering.

Social- og Boligstyrelsen har i den centrale udmelding (Del I og II) beskrevet centrale elementer i højt specialiserede punktskriftindsatser til målgruppen. Kommunerne har skullet rapportere på deres tilrettelæggelse og koordination af punktskriftindsatser til målgruppen med det formål at sikre, at kommuner og regioner i tilstrækkelig grad koordinerer med hinanden om at opretholde højt specialiserede punktskriftindsatser både regionalt og på landsplan.

Temaer for afrapporteringerne har været:

¹ § 13b. Socialstyrelsen skal følge udviklingen i målgrupper, tilbud og indsatser og indsamle og formidle viden om effekt af indsatsene på det mest specialiserede socialområde og på området for den mest specialiserede specialundervisning, der gives i henhold til lov om folkeskolen eller lov om specialundervisning for voksne.

Stk. 2. For at sikre det fornødne udbud af højt specialiserede tilbud, som er tilpasset udviklingen i målgruppernes behov, på det mest specialiserede socialområde og på området for den mest specialiserede specialundervisning kan Socialstyrelsen udmelde målgrupper eller særlige indsatser, hvor der er behov for øget koordination eller planlægning på tværs af kommunerne i en eller flere regioner.

Stk. 3. Socialstyrelsen kan på baggrund af afrapporteringer om kommunalbestyrelsernes tilrettelæggelse og organisering af indsatsen i forhold til centralt udmeldte målgrupper og indsatser, jf. stk. 2, anmode kommunalbestyrelserne i en eller flere regioner om at foretage en fornyet behandling af deres tilrettelæggelse og organisering af indsatsen.

1. Koordination og samarbejde
2. Fremadrettet tilrettelæggelse af indsatsen

Denne rapport indeholder Social- og Boligstyrelsens behandling af kommunalbestyrelsernes afrapporteringer på den centrale udmelding for punktskriftindsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse – både for den enkelte region og på tværs af regionerne. Rapporten er baseret på kommunernes vurdering af de højt specialiserede tilbud, som de anvender til at levere højt specialiserede punktskriftindsatser til målgruppen, samt deres tilrettelæggelse og koordination af højt specialiserede punktskriftindsatser til målgruppen på tværs af kommuner og regioner. Når det specialiserede specialundervisningsområde indgår, deler Social- og Boligstyrelsen kompetencen i den nationale koordinationsstruktur med BUVM, hvorfor BUVM løbende er orienteret om behandlingen af afrapporteringerne fra kommunerne.

Kommunalbestyrelserne i hver region har behandlet den centrale udmelding og på baggrund heraf afrapporteret deres koordinering og tilrettelæggelse af punktskriftindsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse.

Kommunerne har ikke afrapporteret enkeltvis, men behandlet den centrale udmelding i de kommunale rammeaftalesamarbejder. Social- og Boligstyrelsen har modtaget én samlet afrapportering fra kommunerne i hver region, det vil sige fem i alt. Afrapporteringerne på den centrale udmelding er fremsendt til Social- og Boligstyrelsen den 1. juli 2023 med forbehold for politisk godkendelse i alle 98 kommunalbestyrelser². Kommunerne har i den forbindelse meldt ind, hvilke højt specialiserede tilbud de anvender til at levere højt specialiserede punktskriftindsatser til målgruppen, som led i deres tilrettelæggelse og koordinering af punktskriftindsatser til målgruppen.

Social- og Boligstyrelsens opgave har, på baggrund af de kommunale afrapporteringer, været at vurdere, om der er den fornødne tilrettelæggelse og koordination af punktskriftindsatser på tværs af kommuner og regioner om at anvende og dermed opretholde det fornødne udbud af højt specialiserede punktskriftindsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse – både regionalt og på landsplan.

Social- og Boligstyrelsen har som led i behandlingen af kommunernes afrapporteringer været i løbende dialog med kommunerne gennem de kommunale rammeaftalesamarbejder i hver region.

² Fristen afrapportering på den centrale udmelding var sat til den 31. marts 2023. Efter ønske fra de administrative styregruppeformænd blev fristen ændret til den 1. juli 2023 med forbehold for politisk godkendelse i 98 kommunalbestyrelser.

2. Konklusion

Social- og Boligstyrelsens opgave har, på baggrund af de kommunale afrapporteringer, været at vurdere, om der er den fornødne tilrettelæggelse og koordination af punktskriftindsatser på tværs af kommuner og regioner om at anvende og dermed opretholde det fornødne udbud af højt specialiserede punktskriftindsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse – både regionalt og på landsplan.

Social- og Boligstyrelsen vurderer, at kommunernes afrapporteringer beskriver en tilstrækkelig løsning i forhold til at understøtte det fornødne udbud af højt specialiserede tilbud, der anvendes til at levere punktskriftindsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse. Endvidere vurderer Social- og Boligstyrelsen, at kommunerne opfylder behovet for samarbejde og koordinering om at anvende og dermed opretholde højt specialiserede punktskriftindsatser, som de enkelte kommuner hver for sig ikke har underlaget for at opretholde.

Social- og Boligstyrelsen vurderer desuden, at der er behov for fortsat opmærksomhed på fastholdelse af de højt specialiserede tilbud, der anvendes til at levere punktskriftindsatser til målgruppen, for at afspecialisering kan forhindres. I lyset af den tilbudsstruktur, der tegnes, og de udfordringer (jf. nedenfor i punkttopstillingen), der nævnes i flere af afrapporteringerne fra kommunerne, vil Social- og Boligstyrelsen fortsat følge tilrettelæggelse og koordination mellem de lokale tilbud, der leverer højt specialiserede punktskriftindsatser, og de landsdækkende tilbud på området. Styrelsens opfølgning sker i regi af det løbende arbejde i den nationale koordinationsstruktur.

Social- og Boligstyrelsen vil samtidig opfordre kommunerne til fremadrettet at have særlig fokus på Social- og Boligstyrelsens vejledende forløbsbeskrivelse om børn og unge med alvorlig synsnedsettelse fra juni 2020. Forløbsbeskrivelsen indeholder konkrete, faglige anbefalinger om, hvordan kommunerne bedst kan tilrettelægge højt specialiserede punktskriftindsatser til målgruppen.

Det generelle billede er, at der overordnet er tale om en tilbudsstruktur til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse og behov for højt specialiserede punktskriftindsatser, hvor kommunerne afrapporterer, at de primært anvender højt specialiserede tilbud (kommunikationscentre) i egen region til målgruppen. Tilbuddene har enten kommunale eller regionale driftsherrer. Derudover anvender kommunerne også Synscenter Refsnæs og en enkelt region anvender Institut for Blinde og Svagsynede (IBOS) i forhold til punktskriftindsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse. I flere af afrapporteringerne har kommunerne understreget behovet for nogle landsdækkende funktioner og vidensmiljøer, som f.eks. Synscenter Refsnæs, til at understøtte kommunerne i at sikre højt specialiserede punktskriftindsatser til målgruppen.

Tabel 1: Højt specialiserede tilbud, som kommunerne anvender uden for egen region.

Tilbud	Regioner
Synscenter Refsnæs	Nordjylland, Midtjylland, Syddanmark, Sjælland og Hovedstaden
Institut for Blinde og Svagsynede (IBOS)	Syddanmark

Kommunerne koordinerer og samarbejder således typisk inden for egne regionale grænser, men anvender samtidig Synscenter Refsnæs og IBOS i forskelligt omfang. Synscenter Refsnæs og IBOS kan på den baggrund betegnes som væsentlige tilbud - set i et nationalt perspektiv.

Alle fem Kommunekontakttråd (KKR) finder, at der aktuelt er tilstrækkelig grad af koordination og samarbejde i forhold til anvendelse og opretholdelse af det fornødne udbud af højt specialiserede punktskriftindsatser på tværs af de fem regioners kommuner. Yderligere fremhæves det, at kommunerne er af den opfattelse, at den nuværende organisering af samarbejdet internt i kommunerne og eksternt med de kommunale eller regionale kommunikationscentre er velfungerende, og at denne organisering vil fortsætte fremadrettet.

Kommunerne tilkendegiver, at der fortsat er behov for højt specialiserede tilbud til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse, og at kommunerne anvender og fremadrettet vil anvende disse tilbud og indsatser i det omfang man har børn og unge i målgruppen. Derfor opfordres de specialiserede tilbud med indsatser til målgruppen til at fortsætte dialogen med kommunerne, således at det kan sikres at indsatserne i større grad tilrettelægges og kapaciteten tilpasses, så behov hos målgruppen efterkommes.

På baggrund af kommunernes afrapporteringer på den centrale udmelding kan Social- og Boligstyrelsen sammenfattende konstatere, at tilrettelæggelse og koordination af højt specialiserede punktskriftindsatser ser ud til at være kendetegnet ved, at:

- målgruppen for højt specialiserede punktskriftindsatser opleves meget lille, hvorfor de fleste kommuner ikke har, eller sjældent stifter bekendtskab med målgruppen.
- kommunerne kontakter eksterne samarbejdspartnere, hvis der er behov for kompetencer på området, og der mangler specialiserede kompetencer in house.
- der er etableret et godt samarbejde med kommunale eller regionale kommunikationscentre i kommunerne. Det er dog ikke alle kommunikationscentre, der har kompetencer til stede i forhold til punktskriftindsatser.
- kommuner og kommunikationscentrene samarbejder med Synscenter Refsnæs, som leverer specialrådgivning på synsområdet, herunder punktskriftområdet, og er VISO KaS leverandør. Synscenter Refsnæs udbyder bl.a. kurser, udredning, synsvejledning i kommunerne, ophold til børn og unge med særlige behov m.v.
- kommunerne benytter de landsdækkende vidensmiljøer på synsområdet, f.eks. forankret på Synscenter Refsnæs, der sikrer løbende opdatering af viden på området og videreformidling til kommunerne.
- kommunerne er en del af en række netværk, gennem kommunikationscentrene, som både er målrettet en bred målgruppe af børn og unge med synsnedsettelse og nogle specifikt målrettet børn og unge med blindhed.
- der afholdes såkaldte computercamps for børn og unge med alvorlig synsnedsettelse med mulighed for vidensdeling mellem både deltagere og de deltagendes lærer/pædagog/konsulent.
- det kan være udfordrende at opretholde et højt specialiseringsniveau, fordi efterspørgslen på punktskriftindsatser er meget sjælden.
- det kan være en udfordring at fastholde kompetencer og ressourcer hos personalet på almenområdet (daginstitutioner og skoler), da børn almindeligvis f.eks. skifter lærerteams hvert 3. år, hvilket vanskeliggør fastholdelse af viden.
- fravalget af punktskrift hos børn og unge med restsyn kan have en negativ betydning for deres muligheder i livet, som f.eks. muligheden for uddannelse og tilknytningen til arbejdsmarkedet, da børnene og de unge i så fald bliver analfabeter og leve uden et skriftsprog.

- Synscenter Refsnæs peger på, at der for målgruppen generelt set, er mange børn og unge som lærer at læse for sent, læser for langsomt og læser for dårligt i forhold til potentialet.
- kommunerne ikke kan sikre yderligere brug af de højt specialiserede tilbud, end hvor der er behov herfor. Kommunerne angiver i afrapporteringerne, at det kræver en national indsats at sikre børnene/de unge i målgruppen en fyldestgørende udvikling med et veletableret punktskriftmiljø mv. – det kan ikke sikres fra kommunalt niveau, da målgruppen er for lille.
- KL's Koordinationsforum følger løbende udviklingen i kapacitet og belægning på de lands- og landsdelsdækkende tilbud, som er helt eller delvist objektivt finansierede. På området for børn og unge med alvorlige synsnedsettelse bliver Synscenter Refsnæs (Region Sjælland) fulgt tæt. Der bliver årligt udarbejdet en rapport, der sætter fokus på de lands- og landsdelsdækkende tilbud, og formålet er at følge og potentielt udpege konkrete tilbud, hvor der er grund til at være bekymret for den fremadrettede bæredygtighed.

Social- og Boligstyrelsen har i behandlingen af afrapporteringerne ikke skullet vurdere kommunernes visitation. Kommunerne har ansvar for vurderingen af, at de tilbud, der varetager punktskriftindsatser, de har meldt ind via afrapporteringerne, er højt specialiserede, jf. de centrale elementer i de højt specialiserede punktskriftindsatser, der fremgår af den centrale udmelding. Kommunerne har samtidig ansvaret for, hvordan de vil tilrettelægge og organisere indsatsen i forhold til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse og behov for højt specialiserede punktskriftindsatser.

Social- og Boligstyrelsen videregiver det samlede materiale på den centrale udmelding til BUVM, der på foranledning af National Koordinations centrale udmelding bl.a. har taget initiativ til at udmønte en pulje til et projekt med det formål at imødekomme og styrke forudsætningerne for, at børn og unge med alvorlig synsnedsettelse imødekommes i deres behov for punktskrift i deres lokale dagtilbud og skoletilbud. Puljemidlerne er tildelt Synscenter Refsnæs, som i samarbejde med Danske Tale- Høre- Synsinstitutioner (DTHS) vil udarbejde en national model for koordinering af målgruppens behov for indsats omsat til en praksisnær køreplan for et forløb, hvis en kommune får et barn i målgruppen. Modellen vil kunne tilpasses lokale forhold og er målrettet relevante fag- og ressourcepersoner omkring barnet/den unge, fx synskonsulenter, pædagogisk personale, lærere, PPR m.v. Derudover har BUVM ikke kommentarer til Social- og Boligstyrelsens behandling.

2.1 Det Faglige Råds bemærkninger

Det Faglige Råd for den nationale koordinationsstruktur³ er løbende orienteret om og forelagt de indledende analyser forud for den centrale udmelding, den centrale udmelding samt behandling af afrapporteringerne. Det Faglige Råds bemærkninger til styrelsens endelige behandling af afrapporteringerne på den centrale udmelding, og rådets anbefalinger til Social- og Boligstyrelsen i forbindelse hermed, fremgår nedenfor.

³ Formand for Det Faglige Råd er forhenværende departementschef Bo Smith. Derudover er Det Faglige Råd sammensat af repræsentanter fra Social- og Boligstyrelsen, Sundhedsstyrelsen, Børne- og Undervisningsministeriet repræsenteret ved Styrelsen for Uddannelse og Kvalitet, Kommunernes Landsforening (KL), Danske Regioner samt to eksperter med ekspertise på det specialiserede socialområde og to eksperter med ekspertise på det specialiserede specialundervisningsområde. Eksperterne er udpeget for en toårig periode af Social- og Boligstyrelsen efter indstilling fra Det Frie Forskningsråd. Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering deltager desuden i rådsmøderne, hvis der er dagsordenspunkter, som vedrører deres ressortområde.

København, juni 2024

Det Faglige Råds bemærkninger til Social- og Boligstyrelsens behandling

Social- og Boligstyrelsens har på baggrund af kommunernes afrapporteringer på den centrale udmelding for punktskriftindsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse vurderet, at der er det fornødne udbud af højt specialiserede tilbud, der anvendes til at levere punktskriftindsatser - og at kommunerne opfylder behovet for samarbejde og koordinering om at anvende og dermed opretholde højt specialiserede punktskriftindsatser på tværs af kommuner, regioner og på landsplan.

Det Faglige Råd tager vurderingen til efterretning.

Det bemærkes, at der i den nationale koordinationsstruktur ikke indgår, at der skal foretages en vurdering af kvaliteten af de højt specialiserede indsatser og tilbud, som kommunerne har afrapporteret. Social- og Boligstyrelsen og Det Faglige Råd har således ikke vurderet kvaliteten af kommunernes afrapporterede indsatser og tilbud, og heller ikke foretaget en vurdering af, i hvilket omfang kommunerne visiterer til de højt specialiserede indsatser og tilbud til målgruppen. Det er op til kommunerne selv at beslutte, hvordan de vil tilrettelægge og organisere den konkrete indsats, under forudsætning af at der er det fornødne udbud af højt specialiserede tilbud og koordination på tværs af kommunerne i en eller flere regioner samt på landsplan, til at sikre en højt specialiseret punktskriftindsats til målgruppen.

Social- og Boligstyrelsen har endvidere oplyst, at styrelsen i regi af den nationale koordinationsstruktur vil følge op på den centrale udmelding for punktskriftindsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse i forhold til samarbejde og koordination mellem de lokale højt specialiserede indsatser og tilbud og de tilbud, der har landsdækkende funktioner på området.

Det Faglige Råd bakker op om, at Social- og Boligstyrelsen følger op på den centrale udmelding.

I afrapporteringerne gør kommunerne opmærksom på, at der fortsat er behov for højt specialiserede tilbud til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse, samt at de landsdækkende funktioner og vidensmiljøer er en vigtig forudsætning for at sikre højt specialiserede punktskriftindsatser i kommunerne. Det Faglige Råd finder det derfor vigtigt, at Social- og Boligstyrelsen fortsat har fokus på sammenhængen på tværs af kommuner og regioner samt på landsplan i forhold til at sikre de højt specialiserede punktskriftindsatser fremadrettet på synsområdet.

Formand for Det Faglige Råd for National koordination,

Bo Smith, Forhenværende departementschef

3. Metode for behandling af afrapporteringer

Kommunalbestyrelserne i hver region har behandlet den centrale udmelding, som Social- og Boligstyrelsen udsendte 29. september 2022. Kommunerne har afrapporteret til Social- og Boligstyrelsen via rammeaftalesystemet.

Social- og Boligstyrelsen har bedt kommunalbestyrelserne om at afrapportere på to temaer i den centrale udmelding:

1. Koordination og samarbejde
2. Fremtidig tilrettelæggelse af indsatserne

Kommunerne blev bedt om at besvare en række afrapporteringsspørgsmål, som fremgår af boksen på næste side.

Kommunerne har ansvaret for at de oplysninger, som er meldt ind til styrelsen, er korrekte, og for at vurderingen af, at de tilbud, de har meldt ind via afrapporteringerne, leverer højt specialiserede punktskriftindsatser, jf. de elementer for højt specialiserede punktskriftindsatser, der fremgår af den centrale udmelding.

Social- og Boligstyrelsen har vurderet afrapporteringerne ud fra kommunernes dokumentation og den kvalitetssikring, som kommunerne har foretaget i forhold til de tilbud, som de har meldt ind som leverandører af højt specialiserede punktskriftindsatser, samt kommunernes redegørelse for tilrettelæggelse og koordination af højt specialiserede punktskriftindsatser på tværs af kommuner og regioner.

Afrapporteringsspørgsmål

Central udmelding for punktskriftindsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse

Tema 1: Koordination og samarbejde

3.1 Hvordan koordinerer og samarbejder kommunerne i regionen samt på tværs af regioner og på landsplan om højt specialiserede punktskriftindsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse? Herunder også:

3.1.1 Hvordan koordineres i forbindelse med forskellige overgange i barnet og den unges liv (f.eks. mellem førskoletilbud og skole, mellem skole og ungdomsuddannelse mv.)?

3.1.2 Hvordan koordineres punktskriftindsatser og kapacitet med det stedlige kommunikationscenter og det relevante landsdækkende tilbud (f.eks. i forbindelse med forskellige overgange)?

3.2 Hvilke formelle samarbejdsaftaler eller lignende eksisterer der aktuelt for varetagelsen af højt specialiserede punktskriftindsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse?

4.1.1 Hvordan sikres det fremadrettet, at der på tværs af kommunerne i regionen er det fornødne udbud af højt specialiserede punktskriftindsatser?

Tema 2: Fremadrettet tilrettelæggelse af indsatsen

4.1 Hvordan vil kommunerne tilrettelægge den fremadrettede punktskriftindsats til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse, så der sikres en tilstrækkelig grad af koordination og samarbejde i forhold til anvendelse og opretholdelse af det fornødne udbud af højt specialiserede punktskriftindsatser? Herunder også:

4.1.2 Hvordan sikres det fremadrettet at børn og unge med alvorlig synsnedsettelse i alle dele af landet imødekommes i deres behov for undervisning og fastholdelse i brug af punktskrift.

4.2 Hvilke konkrete tiltag påtænker kommunerne i regionen og/eller på tværs af regionerne at iværksætte for at sikre, at der er de fornødne højt specialiserede punktskriftindsatser til stede til målgruppen?

4.3 Hvilke eventuelle udfordringer oplever kommunerne i regionen i forhold til punktskriftindsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse, som ikke er beskrevet i den centrale udmelding? Herunder også:

4.3.1 Hvilke forslag har kommunerne i regionen på at løse disse øvrige udfordringer?

Social- og Boligstyrelsen har behandlet afrapporteringerne på regionsniveau. Styrelsen har desuden set på tværregional koordination og samarbejde for at få et nationalt billede af tilrettelæggelse og koordination af punktskriftindsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse til målgruppen. Social- og Boligstyrelsen har i behandlingen af afrapporteringerne ikke skullet vurdere kommunernes visitation.

Af tabel 1 fremgår en oversigt over, hvordan de kommunale rammeaftalesamarbejder i de fem regioner har indsamlet og kvalitetssikret viden i forbindelse med afrapportering på den centrale udmelding i hver region.

Tabel 2: Oversigt over proces og metode for indsamling og kvalitetssikring af viden i forbindelse med afrapportering.

Region for kommunalt rammeaftalesamarbejde	Proces og metode for indsamling og kvalitetssikring af viden i forbindelse med afrapportering
Nordjylland⁴	<p>Der har været afholdt et dialogmøde med repræsentanter fra kommunerne i Region Nordjylland, som enten har en særlig faglig viden om målgruppen eller et ledelsesmæssigt ansvar i forhold til det socialfaglige arbejde med målgruppen. Der har været lagt vægt på at komme hele vejen rundt om den faglige viden og det faglige arbejde med målgruppen, hvorfor deltagerne bl.a. har været logopædagoger, ledere af PPR, forstandere, centerchefer, faglige koordinatore, konsulenter mv. Kommunerne er ligeledes forud for de afholdte dialogmøder blevet bedt om at indsamle viden i deres eget bagland.</p> <p>Efter dialogmøderne har der været følgende proces:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Udkast til afrapportering på Social- og boligstyrelsens Centrale Udmelding er sendt til kommentering ved deltagerne fra dialogmøderne samt alle kommuner i Region Nordjylland • Afrapporteringen behandles i DAS Social d. 1. juni 2023 • Afrapporteringen behandles i KKR Nordjylland den 23. juni 2023 • Afrapportering fremsendes til Socialstyrelsen 1. juli 2023 med forbehold for efterfølgende politisk godkendelse i de nordjyske kommunalbestyrelser
Midtjylland⁵	<p>Der har været afholdt et dialogmøde med repræsentanter fra kommunerne i den midtjyske region, som enten har en særlig faglig viden om målgruppen eller et ledelsesmæssigt ansvar i forhold til det socialfaglige arbejde med målgruppen. Der har været lagt vægt på at komme hele vejen rundt om den faglige viden og det faglige arbejde med målgruppen, hvorfor deltagerne bl.a. har været læse- og synskonsulenter, ledere af PPR, faglige koordinatore mv. Kommunerne er ligeledes forud for de afholdte dialogmøder blevet bedt om at indsamle viden i deres eget bagland.</p> <p>Derudover har repræsentanter fra Center for Kommunikation og Undervisning Skive-Viborg deltaget på vegne af alle centre placeret i Midtjylland, der leverer indsatser til målgruppen. De forskellige centre for kommunikation placeret i Midtjylland dækker alle 19 kommuner i regionen, og er alle leverandører af højt specialiserede punktskriftsindsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse i Midtjylland.</p>

⁴ Se endvidere [afrapportering fra kommunerne i Region Nordjylland](#).

⁵ Se endvidere [afrapportering fra kommunerne i Region Midtjylland](#).

Region for kommunalt rammeaftalesamarbejde	Proces og metode for indsamling og kvalitetssikring af viden i forbindelse med afrapportering
	<p>Efter dialogmøderne har der været følgende proces:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Deltagerne fra dialogmødet er blevet bedt om supplere empirien indsamlet på dialogmøderne ved også at lave en skriftlig afrapportering på spørgeguiden. • Udkast til afrapportering på Social- og Boligstyrelsens Centrale Udmelding er sendt til kommentering ved deltagerne fra dialogmøderne samt alle kommuner i den midtjyske region • Afrapporteringen er behandlet i DASSOS den 11. april 2023 • Afrapporteringen er godkendt i KD-Net Midtjylland den 14. april 2023 • Afrapporteringen er godkendt i KKR Midtjylland den 26. april 2023 • Afrapporteringen er sendt til godkendelse i de midtjyske kommuner i perioden den 1. maj – 31. august (forlænget periode pga. sommerferie i juli)
<p>Syddanmark⁶</p>	<p>Der har været udsendt spørgeskema med styrelsens spørgsmål til kommunikationscentrene, der løser opgaverne for kommunerne. Efterfølgende har der været dialog med kommunale chefer, med fokus på anmodningens tema 2: Forslag til fremadrettede indsatser.</p> <p>Efter besvarelse af spørgeskemaerne og dialogen med de kommunale chefer har der været følgende proces:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Udkast til afrapportering på Social- og Boligstyrelsens Centrale Udmelding er sendt til kommentering ved kommunikationscentrene i Syddanmark • Afrapporteringen er behandlet i Socialdirektørforum i maj 2023 og K22 i juni 2023 • Afrapporteringen er godkendt i KKR Syddanmark 20. juni 2023
<p>Sjælland⁷</p>	<p>Der er gennemført en spørgeskemaanalyse blandt kommunerne, med udgangspunkt i de spørgsmål som ønskes belyst. Endvidere har der være en dialog med de 3 kommunikationscentre i region Sjælland via udbydernetværket i regi af rammeaftalen, og der har været dialog med Synscenter Refsnæs. Endvidere er der sket koordination mellem rammeaftalesekretariatene.</p> <p>Efter denne proces, er der sket følgende:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Udkast til afrapportering på Social- og Boligstyrelsens Centrale Udmelding er sendt til kommentering hos kommunerne, kommunikationscentrene og Synscenter Refsnæs • Afrapporteringen er behandlet i styregruppen for rammeaftalen Sjælland og K17

⁶ Se endvidere [afrapportering fra kommunerne i Region Syddanmark](#).

⁷ Se endvidere [afrapportering fra kommunerne i Region Sjælland](#).

Region for kommunalt rammeaftalesamarbejde	Proces og metode for indsamling og kvalitetssikring af viden i forbindelse med afrapportering
	<ul style="list-style-type: none"> Afrapporteringen er godkendt i KKR Hovedstaden den 23. juni 2023
<p>Hovedstaden⁸</p>	<p>Der har været afholdt et dialogmøde med repræsentanter fra kommunerne i hovedstadsregionen og repræsentanter fra IBOS og kommunikationscentrene, som enten har en særlig faglig viden om målgruppen eller et ledelsesmæssigt ansvar i forhold til det socialfaglige arbejde med målgruppen. Der er med dialogmøderne lagt vægt på at komme hele vejen rundt om den faglige viden og det faglige arbejde med målgruppen, hvorfor deltagerne bl.a. har været logopædagoger, ledere af PPR, forstandere, centerchefer, faglige koordinatore, konsulenter mv. Kommunerne er ligeledes forud for de afholdte dialogmøder blevet bedt om at indsamle viden i deres eget bagland.</p> <p>Efter dialogmøderne har der været følgende proces:</p> <ul style="list-style-type: none"> Udkast til afrapportering på Social- og Boligstyrelsens Centrale Udmelding er sendt til kommentering ved deltagerne fra dialogmøderne samt alle kommuner i hovedstadsregionen Afrapporteringen er behandlet i Embedsmandsudvalget for det specialiserede socialområde og K29 Afrapporteringen er godkendt i KKR Hovedstaden den 23. juni 2023

Kilde: Afrapporteringer fra de kommunale rammeaftalesamarbejder.

Social- og Boligstyrelsen har løbende været i dialog med kommunerne via rammeaftalesamarbejdet om afrapporteringerne, herunder indledende dialogmøde om den centrale udmelding og status for afrapporteringerne.

Social- og Boligstyrelsen har i forbindelse med behandling af afrapporteringerne været i dialog med BUVM, da styrelsen på det højt specialiserede specialundervisningsområde deler kompetencen i den nationale koordinationsstruktur med BUVM.

Det Faglige Råd for den nationale koordinationsstruktur er løbende orienteret om og forelagt de indledende analyser forud for den centrale udmelding, den centrale udmelding samt behandling af afrapporteringerne. Det Faglige Råds bemærkninger til styrelsens endelige behandling af afrapporteringerne på den centrale udmelding, og rådets anbefalinger til Social- og Boligstyrelsen i forbindelse hermed, fremgår under konklusion.

⁸ Se endvidere [afrapportering fra kommunerne i Region Hovedstaden](#).

4. Gennemgang af de enkelte regioners afrapportering

Afrapporteringerne fra kommunerne indeholder to temaer, hvoraf det ene beskriver den nuværende koordination og samarbejde om punktskriftindsatser (tema 1), og det andet tema beskriver den fremadrettede tilrettelæggelse af punktskriftindsatser (tema 2). Social- og Boligstyrelsens behandlingen af afrapporteringerne er derfor bygget op omkring de to temaer.

4.1 Kommunerne i region Nordjylland

4.1.1 Målgruppen

Målgruppen for højt specialiserede punktskriftindsatser i Nordjylland er relativt begrænset. Kommunerne har samlet kendskab til tre - fem børn og unge under 18 år, som enten er aktuelle punktskriftslæsere eller, som er under udredning med henblik på at blive visiteret til punktskriftsundervisning.

Kendskabet til et barn i målgruppen etableres f.eks. via praktiserende læge, sygehus eller sundhedsplejerske, når synstabet konstateres.

4.1.2 Organisering og koordination

KKR Nordjylland fremhæver, at kommunerne i de tilfælde, hvor der er et barn i målgruppen, har fokus på en helhedsorienteret tilgang, hvor der ses på det enkelte barns behov og forudsætninger for personlig og faglig udvikling med de synshandicap, som de måtte have.

Typiske aktører omfatter bl.a.:

- Hospitalsafdelinger f.eks. børneafdeling, øjenafdeling, neuropædiatrisk afdeling
- Institut for Syn, Hørelse og Døvblindhed⁹ (ISHD)
- Praktiserende læge
- Øjnlæger
- Skole-dagtilbud
- Socialrådgivere fra børne- familieafdelinger
- Myndighed ift. evt. hjælpemidler
- Synscenter Refsnæs
- Barnets familie/pårørende
- VISO-KAS
- Diverse PPR-netværk på tværs af kommunerne og regionen

Kommunernes Pædagogiske Psykologiske Rådgivning er ofte tovholdere og samarbejder med en række aktører, både internt i kommunerne men også regionalt og nationalt, hvor dette er påkrævet for at sikre den rette indsats. KKR Nordjylland beskriver, at kommunerne italesætter et særligt tæt samarbejde med det regionale kommunikationscenter Institut for Syn, Hørelse og Døvblindhed (ISHD), som en central samarbejdspartner der dækker hele regionen. Synskonsulenter fra ISHD inddrages altid i de sager, hvor børn skal udredes for synsnedsettelse og konsulenterne er også medinddraget i barnets videre forløb, så længe der er behov herfor. Dette sker på baggrund af vurdering af PPR og synskonsulenterne i samråd og

⁹ Nu Institut for Syn og Hørelse (ISH).

sammen med barnets netværk. Der sikres ligeledes et tæt samarbejde med barnets dag- eller skoletilbud omkring planlægningen af optimalt læringsmiljø.

Tabel 3: Leverandører af højt specialiserede punktskriftindsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse i region Nordjylland.

Tilbud	Driftsherre
Institut for Syn, Hørelse og Døvblindhed (ISHD)	Region Nordjylland
Synscenter Refsnæs	Region Sjælland

Der er blandt de nordjyske kommuner stort fokus på vidensdeling og erfaringsudveksling på tværs af kommunerne og med eksterne samarbejdspartnere, og kommunerne inddrager altid højt specialiseret fagekspertise, hvor de kommunale tilbud og indsatser ikke har kompetencer in-house. Kommunerne har mere eller mindre faste dialogmøder med ISHD, hvilket afhænger af antallet af borger inden for målgruppen. Det fremhæves hertil at Aalborg Kommune eksempelvis har et fast årligt koordinationsmøde, som følger af sin volumen.

De nordjyske kommuner er ikke af den opfattelse, at der er børn i målgruppen, som ikke bliver opsporet eller tilbudt relevant støtte. Det beskrives, at der er udviklet en lang række af kompenserende digitale undervisningshjælpemidler, hvorfra undervisningsmateriale kan tilgås auditivt, og det er muligt at få teknologiske hjælpemidler, som både kan diktere og oplæse tekst f.eks. tekst på internettet. Anvendelsen af punktskrift fordrer et vist kognitivt funktionsniveau, hvorfor der er børn med synshandicap, som ikke kommer til at kunne tilegne sig punktskrift.

Der er i Nordjylland indgået en aftale om et forstærket samarbejde, der har til formål at understøtte det tværkommunale og tværsektorielle samarbejde, samt sikre at borgere i regionen har adgang til de nødvendige specialiserede tilbud og kompetencer ved, at aftalen understøtter eksistensen af de mest specialiserede sociale tilbud i Nordjylland. ISHD indgår som ét af tilbuddene i *det forstærkede samarbejde*.

4.1.3 Fremadrettet tilrettelæggelse af indsatsen

Ifølge KKR Nordjylland finder kommunerne i Nordjylland den nuværende organisering af samarbejde på tværs af regionens kommuner og det regionale kommunikationscenter velfungerende. De nordjyske kommuner vurderer, at de indsatser som målgruppen af børn og unge med alvorlig synsnedsettelse modtager i dag, i største udstrækning matcher de behov, som målgruppen har. Indsatsen beror på et velfungerende samarbejde internt i kommunen og eksternt i forhold til regionen (særligt kommunikationscentret ISHD).

De nordjyske kommuner tilkendegiver, at der fortsat er behov for et højt specialiseret tilbud til børn og unge i målgruppen, og at kommunerne anvender og vil anvende disse tilbud og indsatser i det omfang man har børn og unge i målgruppen. Heri indgår samarbejdsaftalen om *det forstærkede samarbejde*.

Endvidere finder de nordjyske kommuner, at der kan være ræson i at understøtte den lokale implementering af den vejledning og information, som PPR og specialindsatser leverer i skoler og dagtilbud. Dette kan være med en national vidensportal, hvor der er viden om hvordan man "hands-on" arbejder med indsatserne – som formidles via let tilgængeligt materiale og på en måde, som gør det let omsætteligt for den fagprofessionelle.

4.1.4 Social- og Boligstyrelsens vurdering af tilrettelæggelse og koordination i region Nordjylland

Social- og Boligstyrelsen vurderer, at kommunerne i region Nordjylland i deres afrapporteringer beskriver en tilstrækkelig løsning på at understøtte det fornødne udbud af højt specialiserede punktskriftindsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse.

Kommunerne i regionen har samlet kendskab til tre-fem børn med potentielt behov for punktskriftindsatser. De anvender det regionale kommunikationscenter Institut for Syn, Hørelse og Døvblindhed (ISHD), som en central samarbejdspartner der dækker hele regionen og angiver, at de har indgået et forstærket samarbejde om at sikre, at borgere i regionen har adgang til de nødvendige højt specialiserede tilbud og kompetencer.

Social- og Boligstyrelsen vurderer således, at kommunerne i region Nordjylland opfylder behovet for samarbejde og koordinering om at opretholde højt specialiserede punktskriftindsatser, som de enkelte kommuner hver for sig ikke har underlaget for at opretholde.

I region Nordjylland kan der være behov for et særligt fokus på at understøtte den lokale implementering af den vejledning og information, som PPR og specialindsatser leverer i skoler og dagtilbud.

4.2 Kommunerne i region Midtjylland

4.2.1 Målgruppen

Kommunerne i Midtjylland oplever meget få eller ingen børn med så alvorlig synsnedsettelse eller blindhed, at der er behov for punktskriftindsats.

4.2.2 Organisering og koordination

Det fremgår af afrapporteringen, at målgruppen får en indsats i det stedlige kommunikationscenter, samt at alle kommunikationscentre er leverandører af højt specialiserede punktskriftindsatser. Der er fire kommunikationscentre, der til sammen dækker alle 19 kommuner og derudover er der et samarbejde med Synscenter Refsnæs, jf. tabel 3.

Tabel 4: Leverandører af højt specialiserede punktskriftindsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse i region Midtjylland.

Tilbud	Driftsherre
Center for Kommunikation (CfK), Herning	Herning kommune
Center for Kommunikation og Undervisning (CKU), Skive/Viborg	Skive kommune
Center for Syn og Hjælpemidler ¹⁰ , Aarhus	Aarhus kommune
Synssamarbejde Midt, Randers	Randers
Synscenter Refsnæs	Region Sjælland

Der findes hertil ikke konkrete samarbejdsaftaler specifikt vedrørende punktskrift, da indsatsen til det enkelte barn er bygget op omkring læringspotentialer hos barnet.

¹⁰ Nu Center for Specialrådgivning Aarhus (CSA).

Kommunikationscentrene tilbyder en samlet indsats til barnet/den unge, hvorfor punktskriftindsatsen ikke kan ses isoleret, men som en del af det samlede tilbud. Det fremhæves at kommunikationscentrene tilbyder punktskriftindsatser, såfremt der er behov herfor og kommunikationscentrene er tilknyttet Synscenter Refsnæs.

Kommunikationscentrene tilbyder en indsats baseret på det landsdækkende udviklingsarbejde Nationalt Netværksbaseret Samarbejde (NNS) som er igangsat af Synscenter Refsnæs, hvor der anvendes "De udvidede læringsmål", som er en metodisk tilgang til specifikke læringsmål og indsatser til børn og unge med synsnedsettelser, herunder blindhed. Midtjylland pointerer hertil at kommunikationscentrene arbejder med de udvidede læringsmål ud fra en helhedsbetragtning, hvorfor et enkelt element som punktskrift ikke kan ses isoleret.

Det fremhæves at den lokale synskonsulent, ud over den lokale indsats, ligeledes henviser barn, forældre og personale til tilbud fra Synscenter Refsnæs. Der er hertil fremhævet at forældre informeres om og opfordres til at deltage i kursus sammen med barnet, optimalt én gang årligt, samt at både børnehaver og skole informeres om og opfordres til at personale kommer afsted på kurser. Synskonsulenten deltager i overlevering af viden fra børnehaver til skole og sikrer, at personalet omkring barnet introduceres for punktskrift.

Hertil fremhæves det at kommunerne i Midtjylland er en del af en række netværk, gennem kommunikationscentrene, som både er målrettet en bred målgruppe af børn og unge med synsnedsettelser og nogle specifikt målrettet blinde børn og unge.

Tabel 5: Oversigt over netværk vedr. punktskriftindsatser mv.

Netværk	Indhold og formål
Jylland-Fyn netværket omhandlende blinde elever i almindelig folkeskole	Et netværk for elever, lærere og synskonsulenter med det formål at samles og dele viden, erfaringer og inspiration på centrale områder – herunder punktskriftindsatsen. Samt med det formål at danne relationer blandt netværkets forskellige deltagere
Skolenetværket	Er baseret på hele målgruppen og ikke specifikt for blinde
Småbørnsnetværk	Et netværk for Jylland og Fyn som dækker småbørn (0-6 år) samt børn med yderligere funktionsnedsettelser (0-18 år) I netværket er der mulighed for at få og give sparring til, hvordan vi som synskonsulenter kan vejlede i før-punkt og begynder-punkt - både i hjemmet og på institutioner.
Førskolenetværk	Et landsdækkende netværk for blinde småbørn (0-6 år) I netværket er der mulighed for at få og give sparring til, hvordan vi som synskonsulenter kan vejlede i før-punkt og begynder-punkt - både i hjemmet og på institutioner
Computercamp	giver børn og yngre blinde børn og elever mulighed for deltagelse i en årlig computercamp. Den er arrangeret af synssamarbejdet i Sønderjylland og Fyn. På computercamp'en er der mulighed for vidensdeling mellem både deltagere og de deltagendes lærer/pædagoger/konsulenter.

KKR Midtjylland fremhæver, at de 19 midtjyske kommuner ikke oplever udfordringer i forhold til at koordinere og samarbejde om at anvende og dermed opretholde det fornødne udbud af højt

specialiserede punktskriftindsatser. Det fremgår ligeledes, at der ikke opleves udfordringer i forbindelse med koordineringen i forhold til overgange eller konkrete tilbud.

4.2.3 Fremadrettet tilrettelæggelse af indsatsen

KKR Midtjylland finder at der er det fornødne udbud af højt specialiserede punktskriftindsatser i Midtjylland. Den fremadrettede indsats vil også fremadrettet være organiseret i et samarbejde med kommunikationscentrene, der på nuværende tidspunkt dækker alle 19 kommuner.

De midtjyske kommuner tilkendegiver, at der fortsat er behov for et højt specialiseret tilbud til børn og unge med svære synsnedsettelser, og at kommunerne anvender og vil anvende disse tilbud og indsatser i det omfang, man har børn i målgruppen.

4.2.4 Social- og Boligstyrelsens vurdering af tilrettelæggelse og koordination i region Midtjylland

Social- og Boligstyrelsen vurderer, at kommunerne i region Midtjylland i deres afrapporteringer beskriver en tilstrækkelig løsning på at understøtte det fornødne udbud af højt specialiserede punktskriftindsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse.

Kommunerne i regionen oplever meget få eller ingen børn med så alvorlig synsnedsettelse eller blindhed, at der er behov for punktskriftindsatser. De anvender følgende fire kommunikationscentre: Center for Kommunikation (CfK), Center for Kommunikation og Undervisning (CKU), Center for Syn og Hjælpemidler og Synssamarbejde Midt. Centrene dækker tilsammen alle 19 kommuner i regionen. De angiver, at børn og unge med synsnedsettelse får indsatser i det stedlige kommunikationscenter, som tilbyder indsatser baseret på det landsdækkende Nationalt Netværksbaseret Samarbejde (NNS).

Social- og Boligstyrelsen vurderer således, at kommuner i region Midtjylland opfylder behovet for samarbejde og koordinering om at opretholde højt specialiserede punktskriftindsatser, som de enkelte kommuner hver for sig ikke har underlaget for at opretholde.

4.3 Kommunerne i region Syddanmark

4.3.1 Målgruppen

Målgruppen for punktskriftindsatser er meget lille, og derfor er det nødvendigt med en samlet koordineret indsats, der sikrer et fagligt miljø med kritisk masse.

4.3.2 Organisering og koordination

Det fremgår af afrapporteringen, at der er fire kommunikationscentre, som løser opgaven for kommunerne i Syd- og Sønderjylland og ét center løser opgaven for kommunerne på Fyn og omkringliggende øer, og derudover er der samarbejde med Synscenter Refsnæs og IBOS, jf. tabel 5. Der er indgået formelle samarbejdsaftaler for de centre, der løser opgaverne for flere kommuner.

Tabel 6: Leverandører af højt specialiserede punktskriftindsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse i region Syddanmark.

Tilbud	Driftsherre	Kommuner, tilbuddet løser opgaver for
Center for Kommunikation og Velfærdsteknologi (CKV), Odense	Region Syddanmark	De fynske kommuner
Center for Specialundervisning (CSV), Kolding	Kolding kommune	Kolding kommune

Tilbud	Driftsherre	Kommuner, tilbuddet løser opgaver for
Center for Specialundervisning (CSV), Vejle	Vejle kommune	Vejle kommune
Hjernecenter Syd og Tale-Høre-Syn ¹¹ , Aabenraa	Aabenraa kommune	Aabenraa, Haderslev, Sønderborg og Tønder kommune
Pædagogisk Enhed, Esbjerg	Esbjerg Kommune	Billund, Esbjerg, Fanø, Varde og Vejen kommune
Instituttet for Blinde og Svagsynede (IBOS)	Københavns kommune	Landsdækkende
Synscenter Refsnæs	Region Sjælland	Landsdækkende

Koordinationen i forbindelse med overgange løses i alle centre af synskonsulenten.

Kommunikationscentrene i Jylland introducerer Braille for familien, barnet og relevante fagpersoner og henviser til kursusforløb på og i samarbejde med Synscenter Refsnæs og IBOS. I forhold til før-punkt er der indledt et samarbejde med LEGO Foundation om brug af LEGO Braille Bricks. Endvidere afholdes der i Syddanmark årligt en computer camp for skolebørn fra hele landet med blindhed, hvor fokus er anvendelse af IT og punktapparater.

Indlæring og undervisning varetages af hjemkommunen. Supplerende vejledning og rådgivning varetages af kommunikationscentrene.

På Fyn supplerer CKV med undervisning, vejledning og rådgivning som bl.a. består af synstimulering, taktil træning, før-punkt, begynder-punkt, punktskrift som anvendt praksis, udredning af færdigheder og læringspotentiale, samt undervisning i punktapparater.

Der henvises til relevante landsdækkende tilbud, hvis barnet/den unge har behov for indsatsen.

4.3.3 Fremadrettet tilrettelæggelse af indsatsen

Socialdirektørforum finder at der aktuelt er tilstrækkelig grad af koordination og samarbejde i forhold til anvendelse og opretholdelse af det fornødne udbud af højt specialiserede punktskriftindsatser.

KKR Syddanmark påpeger, at der generelt i kommunerne er en stor tilfredshed med de eksisterende og velfungerende samarbejder såvel kommunalt, regionalt og med de landsdækkende institutioner. Kommunerne oplever stor tilfredshed med de ydelser centrene leverer.

4.3.4 Social- og Boligstyrelsens vurdering af tilrettelæggelse og koordination i region Syddanmark

Social- og Boligstyrelsen vurderer, at kommunerne i region Syddanmark i deres afrapporteringer beskriver en tilstrækkelig løsning på at understøtte det fornødne udbud af højt specialiserede punktskriftindsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse.

Kommunerne i regionen angiver, at målgruppen for punktskriftindsatser er meget lille, og at det derfor er nødvendigt med en samlet koordineret indsats, der sikrer et fagligt miljø med kritisk

¹¹ Nu Hjælpecenter og Tale-Høre-Syn, Aabenraa.

masse. Kommunerne anvender følgende fem kommunikationscentre: Center for Kommunikation og Velfærdsteknologi (CKV), Center for Specialundervisning (CSV) i Kolding, Center for Specialundervisning (CSV) i Vejle, Hjernecenter Syd og Tale-Høre-Syn og Pædagogisk Enhed i Esbjerg. Der henvises til relevante landsdækkende tilbud, hvis der er behov herfor. Kommunerne angiver, at koordination i forbindelse med f.eks. overgange løses af kommunikationscentrenes synskonsulenter i samarbejde med hjemkommunen.

Social- og Boligstyrelsen vurderer således, at kommuner i region Syddanmark opfylder behovet for samarbejde og koordinering om at opretholde højt specialiserede punktskriftindsatser, som de enkelte kommuner hver for sig ikke har underlaget for at opretholde.

4.4 Kommunerne i region Sjælland

4.4.1 Målgruppen

KKR Sjælland fremhæver, at det er estimeret at der i målgruppen, på tværs af de 17 kommuner i region Sjælland, er ni børn og unge fordelt på otte kommuner, der bruger punktskrift og dermed har brug for en punktskriftindsats.

4.4.2 Organisering og koordination

Kommunerne i region Sjælland er enige om, at løsningen etableres omkring det enkelte barn/ung, og at kommunerne sætter stor pris på et godt samarbejde med kommunikationscentrene og med Synscenter Refsnæs. Det fremhæves at det, grundet den begrænsede efterspørgsel på punktskriftindsatser, er svært at opretholde kompetencer og viden på området lokalt, og at det er flere kommuners tilbagemelding, at der ikke er grundlag for at de enkelte kommuner har medarbejdere med specialiserede kompetencer i forhold til punktskrift. Kommunerne med erfaring med målgruppen kontakter eksterne samarbejdspartnere, hvis der er brug for kompetencer på området.

Det fremhæves, at børnesynskonsulenter på kommunikationscentrene varetager en del af koordinatorrollen i forhold til indsatserne omkring barnet/den unge, og varetager kontakten til flere af de kommunale indsatser, som barnet/den unge modtager. Børnesynskonsulenterne varetager derudover bl.a. undervisning, rådgivning og vejledning i barnets nærmiljø. Kommunernes samarbejde med kommunikationscentrene kan også inkludere udredning i forbindelse med, at et barn optages i synsregistret. Kommuner følger i stor grad kommunikationscentrenes anbefalinger i forhold til barnet/den unges behov for støtte i skolen o.l. Det fremhæves hertil at det er kommunikationscentrene, der er specialister på området og ikke kommunerne, dog er det ikke alle kommunikationscentre, der har kompetencerne til stede lokalt i forhold til punktskriftundervisning.

Kommuner og kommunikationscentrene samarbejder med Synscenter Refsnæs, som leverer specialrådgivning på synsområdet. Her udbydes kurser, udredning, synsvejledning i kommunerne, ophold til børn og unge med særlige behov m.v. Af øvrige indsatser der koordineres på tværs af kommunerne nævnes bl.a. camps hvor børnene/de unge mødes (med deltagelse af synskonsulenter og lærere) og lærer hinanden at kende samt lærer f.eks. om teknologi, musik e.l.

KKR Sjælland skriver i afrapporteringen, at Synscenter Refsnæs peger på, at der for målgruppen generelt set, er mange børn og unge som lærer at læse for sent, læser for langsomt og læser for dårligt i forhold til potentialet. Kommunerne påpeger, at der opleves stor trykthed ved de udbydere der er på området, herunder både samarbejdet med kommunikationscentrene og Synscenter Refsnæs.

De sjællandske kommuner fremhæver, at de ved overgange i barnet/den unges liv bl.a. kunne benytte metoder såsom netværksmøder. KKR Sjælland fremhæver dog, at det kan være en udfordring at fastholde kompetencer og ressourcer hos personalet på daginstitutioner og skoler. Det fremhæves at børn almindeligvis skifter lærerteams hvert 3. år, hvilket vanskeliggør

fastholdelse af viden. KKR Sjælland pointerer i denne sammenhæng, at det havde været ideelt ligeledes at have inddraget det almene skoleområde i den centrale udmelding.

Kommunerne i region Sjælland benytter sig af de landsdækkende vidensmiljøer på synsområdet f.eks. forankret på Synscenter Refsnæs, der sikrer løbende opdatering af viden på området og videreformidling til kommunerne om f.eks. teknologi, metoder mv. Kommunerne er ligeledes alle repræsenteret i netværket "Børn og Unge" i regi af Rammeaftale Sjælland. Netværket kan sparre om konkrete udfordringer og deler viden, i forhold til eksempelvis små målgrupper, eller faglige udfordringer, herunder også målgruppen.

Et landsdækkende vidensmiljø på synsområdet vurderes at være en hensigtsmæssig og effektiv måde at sikre implementering af ny viden og opkvalificering af de kommunale medarbejdere på bl.a. almenområdet, som er i kontakt med målgruppen.

Kommunerne er forstående overfor Social- og Boligstyrelsens bekymring for de højt specialiserede punktskriftindsatser, men kommunerne kan ikke sikre yderligere brug af de højt specialiserede tilbud, end hvor der er behov herfor.

Kommunerne fremhæver, at det kræver en national indsats at sikre børnene/de unge en fyldestgørende udvikling med et veletableret punktskriftmiljø mv., hvilket kommunerne finder ikke kan sikres fra kommunalt niveau, da målgruppen er for lille.

4.4.3 Fremadrettet tilrettelæggelse af indsatsen

KKR Sjælland fremhæver at kommunerne fremadrettet fortsat vil være repræsenteret i netværket "Børn og Unge" i regi af Rammeaftale Sjælland. I regi af netværket, kommunikationscentrene og Synscenter Refsnæs er der enighed om, at der er et mulighedsrum i forhold til at styrke indsatsen. Derfor er det aftalt, at der i løbet af 2023 arrangeres et dialogmøde, hvor målgruppen og samarbejdet omkring denne drøftes, med fokus på at understøtte indsatsen.

De specialiserede tilbud med indsats til målgruppen opfordres til at fortsætte dialogen med kommunerne, således at det kan sikres at indsatserne i større grad tilrettelægges og kapaciteten tilpasses, så behov hos målgruppen efterkommes. I denne sammenhæng påpeges det at driftsherrerne af de højt specialiserede indsats opfordres til at have opmærksomhed på efteruddannelse og kompetenceudvikling af personalet, og sikre at tilbuddene er opdaterede på den nyeste forskning og viden på området.

Kommunerne benytter sig af de landsdækkende vidensmiljøer på synsområdet f.eks. forankret på Synscenter Refsnæs, der sikrer løbende opdatering af viden på området og videreformidling til kommunerne om f.eks. teknologi, metoder mv. Et landsdækkende vidensmiljø på synsområdet vurderes at være en hensigtsmæssig og effektiv måde at sikre implementering af ny viden og opkvalificering af de kommunale medarbejdere på bl.a. almenområdet, som er i kontakt med målgruppen.

4.4.4 Social- og Boligstyrelsens vurdering af tilrettelæggelse og koordination i region Sjælland

Social- og Boligstyrelsen vurderer, at kommunerne i region Sjælland i deres afrapporteringer beskriver en tilstrækkelig løsning på at understøtte det fornødne udbud af højt specialiserede punktskriftindsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse.

Kommunerne i regionen angiver, at der er kendskab til ni børn og unge, der bruger punktskrift og dermed har brug for punktskriftindsatser, fordelt på otte kommuner. Kommunerne anvender kommunikationscentrene i regionen, hvor børnesynskonsulenter varetager en del af koordinatorrollen i forhold til indsatserne omkring barnet/den unge, og varetager kontakten til flere af de kommunale indsats, som barnet/den unge modtager. Derudover anvender kommunerne Synscenter Refsnæs, som leverer specialrådgivning på synsområdet.

Social- og Boligstyrelsen vurderer således, at kommuner i region Sjælland opfylder behovet for samarbejde og koordinering om at opretholde højt specialiserede punktskriftindsatser, som de enkelte kommuner hver for sig ikke har underlaget for at opretholde.

I region Sjælland er der en opmærksomhed på, at fastholde kompetencer og ressourcer hos personalet på daginstitutioner og skoler. Derudover påpeger Synscenter Refsnæs, at der for målgruppen generelt set, er mange børn og unge, som lærer at læse for sent, læser langsomt og læser for dårligt i forhold til potentialet.

4.5 Kommunerne i region Hovedstaden

4.5.1 Målgruppen

Størstedelen af kommunerne i hovedstadsregionen fremhæver, at det er en målgruppe, som de ser i mindre og mindre grad. Flere kommuner har slet ikke kendskab til målgruppen i praksis, og at selv én af de større kommuner med flere børn og unge i målgruppen, ikke oplever stor efterspørgsel på de specialiserede punktskriftindsatser, på trods af at behovet hos barnet er til stede.

4.5.2 Organisering og koordination

KKR Hovedstaden skriver, at de mindre kommuner kan opleve udfordringer med at opretholde et højt specialiseringsniveau, netop fordi efterspørgslen på punktskriftindsatser er så sjælden. Ved manglende viden kontaktes eksterne samarbejdspartnere.

KKR Hovedstaden påpeger, at der i kommunerne opleves en række dilemmaer bl.a. i forhold til hvornår punktskrift er relevant, hvilken metode der er den rette i forhold til indlæringen hos barnet/den unge, samt udfordringer med motivationen fra barnet/den unge, såfremt der er et restsyn og barnet derfor foretrækker oplæsning. Det påpeges at fravalget af punktskrift hos børn og unge med restsyn kan have en negativ betydning for deres muligheder i livet, som f.eks. muligheden for uddannelse og tilknytningen til arbejdsmarkedet, da børnene og de unge i så fald bliver analfabeter og leve uden et skriftsprog.

Kommunerne fremhæver, at det ofte er børnesynskonsulenten fra kommunikationscentret som har kontakten til barnets nærmiljø og følger barnet fra institution til skole e.l. Ved overgange afholdes der netværksmøder hvor forældre, børnesynskonsulent, skoleleder, evt. psykolog eller andet relevant personale deltager, så overgange gennemtænkes. Derudover findes det centralt at lærerne modtager kontinuerlig vejledning og undervisning bl.a. fra Synscenter Refsnæs og at øvrige elever får viden om, hvad det vil sige at have en blind elev i klassen. Kommunerne fremhæver at det kan være en udfordring at fastholde kompetencer og ressourcer hos personalet på daginstitutioner og skoler. Det påpeges dog at pædagoger, lærerteams og personale omkring et barn eller en ung undervises og vejledes i, hvordan de bedst muligt varetager de opgaver, der følger med at have et barn eller en ung med synsnedsettelse i daginstitutionen/skolen e.l.

Kommunerne fortæller om godt samarbejde med kommunikationscentrene, hvor børnesynskonsulenten varetager en del af koordinatorrollen i forhold til indsatserne omkring barnet/den unge. Børnesynskonsulenten varetager derudover bl.a. undervisning, rådgivning og vejledning i barnets nærmiljø. Samarbejdet med kommunikationscentrene kan også inkludere udredning i forbindelse med at et barn optages i synsregistret.

Kommuner oplyser, at de i høj grad følger kommunikationscentrenes anbefalinger i forhold til barnet/den unges behov for støtte i skolen. Det fremhæves i denne sammenhæng, at kommunikationscentrene er specialisterne på området, hvorfor kommunerne har brug for samarbejdet med kommunikationscentrene. Det oplyses dog samtidigt at ikke alle kommunikationscentre har kompetencer til stede lokalt i forhold til punktskriftundervisning.

Kommunerne og kommunikationscentrene samarbejder ligeledes med Synscenter Refsnæs, som leverer specialrådgivning på synsområdet.

Nogle af kommunerne er med i kommunale synsnetværk oprettet omkring kommunikationscentrene i hovedstadsregionen. Her kan faglige medarbejdere fra kommunernes udførerområder, myndighedsområde, almenområdet e.l. indgå, og en synskonsulent fra Synscenter Refsnæs inviteres til at vejlede og sparre i forhold til det daglige arbejde omkring barnet/den unge. Afholdelse af temamøder eller anden form for faglige arrangementer for bl.a. kommunale medarbejdere omkring kommunikationscentrene, hvilket også kan være en måde at udbrede kendskabet til udfordringer, støttebehov mv. Nogle kommuner trækker allerede i dag på de synsfaglige kompetencer på Synscenter Refsnæs i forhold til at planlægge netværksmøder, hvor kommunale synskonsulenter kan deltage.

Kommunerne er forstående overfor Social- og Boligstyrelsens bekymring for de højt specialiserede punktskriftindsatser, men kommunerne kan ikke sikre yderligere brug af de højt specialiserede tilbud, end hvor der er behov herfor.

Kommunerne fremhæver, at det kræver en national indsats at sikre børnene/de unge en fyldestgørende udvikling med et veletableret punktskriftmiljø mv., hvilket kommunerne finder ikke kan sikres fra kommunalt niveau, da målgruppen er for lille.

4.5.3 Fremadrettet tilrettelæggelse af indsatsen

KKR Hovedstaden fremhæver, at kommunerne pointerer relevansen af vidensdeling på synsområdet. Det gælder både de kommuner, der i dag indgår i et synsnetværk, men også de kommuner der ikke gør. Der efterlyses i denne sammenhæng et netværk, hvor kommunerne kan trække på hinandens erfaringer. Da målgruppen er meget lille, er det netop relevant at have et sted at sparre og indhente viden om relevante tilbud, støttebehov, drøfte udfordringer mv.

Kommunerne skal benytte sig af de landsdækkende vidensmiljøer på synsområdet f.eks. forankret på Synscenter Refsnæs, der sikrer løbende opdatering af viden på området og videreformidling til kommunerne om f.eks. teknologi, metoder mv. Et landsdækkende vidensmiljø på synsområdet vurderes at være en hensigtsmæssig og effektiv måde at sikre implementering af ny viden og opkvalificering af de kommunale medarbejdere på bl.a. almenområdet, som er i kontakt med målgruppen.

Kommunerne vil sikre, at det gode samarbejde mellem de 29 kommuner i hovedstadsregionen og Region Hovedstaden fortsætter i rammeaftalesamarbejdet, der foregår i regi af Embedsmandsudvalget for det specialiserede socialområde under KKR Hovedstaden.

De specialiserede tilbud med indsatser til målgruppen opfordres til at fortsætte dialogen med kommunerne, således at det kan sikres at indsatserne i større grad tilrettelægges og kapaciteten tilpasses, så behov hos målgruppen efterkommes. I denne sammenhæng påpeges det at driftsherrerne af de højt specialiserede indsatser opfordres til at have opmærksomhed på efteruddannelse og kompetenceudvikling af personalet, og sikre at tilbuddene er opdaterede på den nyeste forskning og viden på området.

Kommunerne fremhæver netværk for børnene/de unge, forældre og pårørende omkring som relevant. For børnene/de unge kan det betyde, at det f.eks. rent praktisk bliver mere naturligt at benytte sig af sine hjælpemidler. For både børn, unge og pårørende kan der udveksles erfaringer og spejles i andre med nogle af de samme udfordringer.

Ved at samle børn og unge med synsnedsettelse på enkelte daginstitutioner og skoler kan der sikres en større specialiseringsgrad hos det faglige personale, samt et netværk blandt børnene/de unge. Det vil dog blive udfordret af den særdeles lille målgruppe, det frie valg af daginstitutioner og skoler, personaleskift mv. Kommunerne kan arbejde med en form for vidensteams internt i kommunerne, hvor medlemmerne har kendskab til synsområdet, og f.eks.

indretning af legepladser, brug af kontrastfarver mv., og som kan tage ud på de enkelte daginstitutioner eller skoler – det kan også være en enkelte børnekonsulent med stor erfaring på området. Alternativt foreslår kommunerne en løsning, der er regionalt eller nationalt funderet.

4.5.4 Social- og Boligstyrelsens vurdering af tilrettelæggelse og koordination i region Hovedstaden

Social- og Boligstyrelsen vurderer, at kommunerne i region Hovedstaden i deres afrapporteringer beskriver en tilstrækkelig løsning på at understøtte det fornødne udbud af højt specialiserede punktskriftindsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse.

Kommunerne i regionen angiver, at der er et begrænset antal børn og unge i målgruppen, og flere kommuner har ikke været i kontakt med målgruppen i mange år. Kommunerne anvender kommunikationscentrene i regionen, hvor det er børnesynskonsulenten, der har kontakten til barnets/den unges nærmiljø og varetager en del af koordinatorrollen i forhold til indsatserne omkring barnet/den unge. Derudover anvender kommunerne Synscenter Refsnæs, som leverer specialrådgivning på synsområdet.

Social- og Boligstyrelsen vurderer således, at kommunerne i region Hovedstaden opfylder behovet for samarbejde og koordinering om at opretholde højt specialiserede punktskriftindsatser, som de enkelte kommuner ikke har underlaget til at opretholde.

I region Hovedstaden kan der være behov for et særligt fokus på at etablere et netværk på tværs af kommunerne for at sikre vidensdeling på synsområdet.

Social- og Boligstyrelsen
Edisonsvej 1
5000 Odense C
Tlf.: 72 42 37 00

www.sbst.dk

juni 2024